

В

науково-художній часопис

ВІСНИК

2020 рік, число 27 (91)

Поезія про війну на сході України

Найважливіше, що у нас відбувається протягом останніх років – це війна на Донбасі, тому сьогодні українська література має чималий доробок віршів, які наповнені мілітарними мотивами. Сергій Жадан одним з перших почав писати про війну. У його віршах ми не знайдемо чітко окресленого поділу на «своїх» та «чужих», на «захисників» та «ворогів», поет осмислює події підкреслено антипропагандистськи, антиполітично. Серед осоловостей збірки «Життя Марії»: гра з релігійною образністю й термінологією, з аналогіями, де в один ряд встають сучасні переселенці й релігійні вигнаці: «Наші діти, Маріє, ростуть, ніби трава: / чорні робочі долоні, стрижена голова, / зранку стоять на зупинках, неприкаяні, як пірати – / тимчасова адреса, країна напівжива». Будучи уродженцем Луганщини, Жадан розуміє архаїзм конфлікту, який вилився у війну.

Проте це не заважає його героєві нагадати мешканцям окупованих територій, що у тому що сталося є і їх провина: «Наше місто було з каменю та заліза. / У кожного з нас тепер у руці дорожня валіза. / У кожній валізі попіл, зібраний під прицілом. / Тепер навіть у наших снах пахне горілим. / Жінки в нашому місті були дзвінкі й безтурботні, / Їхні пальці вночі торкались безодні. / Джерела в місті були глибокі, наче жили / Церкви були просторі. Ми їх самі спалили». Ці поезії дуже емоційні. Питань про їх реальність не постає взагалі. Ці вірші – розмови. Із привидами минулого, загиблими сьогодні, живими завтра. Вони не можуть лишити-байдужим, викликають контрастні відчуття, приголомшують. «Прийде час – і яка-небудь наволоч / обов'язково буде писати про це героїчні вірші. / Прийде час – і яка-небудь наволоч / скаже, що про це взагалі не треба писати». Порівняно з Жада-

ном, уродженка прифронтового міста Первомайськ Любов Якимчук політичніша, публіцистичніша. В неї події постають не лише як історії, символи, вони мають чітко окреслені координати «свій – чужий». І хоч авторка й не переходить меж пропаганди, вона таки виразно ці координати артикує. Назва збірки – «Абрикоси Донбасу» – додає регіональної специфіки. У цих віршах вона часто експериментує на мовному рівні: «Вдих - вибух / вдих - вибух, не кажіть мені про якийсь там Луганськ / він давно лише ганськ / лу зрівняли з асфальтом червоним... Первомайськ розбомбили на перво і майськ... а де бальцево? / де моє бальцево?». Як і Борис Гуменюк, який у одному зі своїх віршів констатує: «Мене не видно / Зникаю / Розчиняюся / Мене немає / Війна / Мене нема», так і Любов Якимчук приходить до висновку: «і я більше не Люба / лише ба». У цій збірці домінує негативна нарація, адже, на думку Якимчук, це єдиний спосіб писати про останні події: «Я зрозуміла, що під час війни поезія має бути менш кучерявою, але більш стрункою та максимально простою. Не потрібні гіперболи та інші тропи для посилення ефекту». Ветеранська література почала формуватися приблизно із 2015 року, коли перші люди, які прослужили рік чи бі-

льше, почали повертатися із фронту та видавати художні тексти з абсолютно різною метою. Особливість (вона ж і перевага) цієї поезії у тому, що вона максимально правдива та щира, адже її автори – безпосередні учасники бойових дій на Сході України. Тим, кому ці вірші здаються слабкими тільки через відсутність силаботоніки, відповідає ліричний герой вірша поета-воїна Бориса Гуменюка: «В риму працюють автомати кулемети і гранатомети / Тутутутууу тататаааах бах! Але в цьому немає поезії/ Немає поезії коли один гине інший вбиває» [2], «Двоє. Місіма і Гомер. / Мені хочеться щоб це були Місіма і Гомер. / Посланці з того боку. / Прийшли домовлятися про мир. / Миру не буде. / - Забирайтеся! - кричу їм. / - Забирайте з собою до пекла обох курвів! / - Цю курву війну. / - І її сестру блудливу курву поезію». Зазначимо, що якби не війна, то ветеранської літератури, а відповідно і її авторів, ніколи б і не було: «Я не хочу тут збутися як поет». Попри чималу кількість поетичних творів про війну, завершити наше дослідження пропонуємо словами Сергія Жадана, який вважає, що «головні книги про цю війну ще не написані, тому що війна ще не закінчилася»

Шукайло Владислав

«Червона рута» Володимира Івасюка

Особисто я заздрю тій людині, яка ще не чула пісень Володимира Івасюка. У неї попереду радісне щемке знайомство з яскравим самобутнім талантом, синтезом автентичного і сучасного, шедеврами одного з найкращих представників українського шістдесятництва. Але, мабуть, немає тієї людини, яка не чула б рядків: «Червону руту не шукай вечорами...».

Дівчата шукали квіти руту для ворожіння, Івасюк же для натхнення творити. І він її знайшов.

Софія Ротару зазначає, що «композитор любив свою роботу до самозабуття. Та любов відчутна в його піснях, романсах, баладах. Увесь його доробок, залишений нам у спадок, був не короточасним спалахом, а великою творчістю, що відбувалася в болісних роздумах, довготривалих пошуках і сумнівах».

На підтвердження думки співачки можна навести факт, про який згадав тато Володимира у своїй книзі «монолог перед обличчям сина».

Текст «Червоної руту» автор «виношував» у собі три роки, поки в 1970 році В. Івасюк не написав остаточний варіант легендарної пісні. Чому легендарної? А хто ж не знає хоч приспіву цієї пісні? Хто почує западе в душу, як колись образ руту вкарбувався в серце самого автора.

Взагалі феномен Володимира Івасюка полягає у тому, що він був близьким до народу. У своїй композиторській діяльності автор поєднав фольклорні буковинські мотиви з популярними ритмами 60-70-х років ХХ століття. Як на мене, творчість Івасюка «чекали» українці. Чекали для зміцнення (точніше становлення) духу народу, знищення синдрому «меншовартості», що так активно насаджував СРСР усім республікам, що входили до його складу. Для українського народу пісенний доробок автора став певним поштовхом до відновлення відродження культури. А все тому, що твори пісняра поєднали у собі найкращі фольклорні мотиви малої батьківщини В. Івасюка.

На жаль, через трагічно обірване життя митця, маємо невелику кількість поетичних текстів його авторства. Але творчість Івасюка-поета відзначається багатоплановістю тематики, ширістю ліричних образів та художніх засобів для їх творення. Слід наголосити, що визначальними рисами поезії В. Івасюка є тонкий ліризм, широта людських почуттів. У його поезіях відчувається безпосередність і гострота світосприймання, вміння художньо відтворювати тони, мелодії, барви життя й природи, щедрість людських переживань.

Доробок автора не обмежується піснями «Червона рута», «Водограй» чи «Мила моя (Я піду в далекі гори...)». Серед когорти його творів можна виділити ще не менш цікаві - «Пісня буде поміж нас», «Залишені квіти (Жовтий лист)», «Два перстені», «Кленовий вогонь» та інші. Сьогодні, на жаль, виникають певні труднощі у встановленні авторства творів В. Івасюка. Це зумовлено тим, що з різних причин не було видано збірки поезій автора. Ще за життя композитора було видано збірник нот пісень автора, серед яких було кілька на власні вірші. Пізніше настала неоголошена заборона на творчість автора, тому й «потреби» у друку подібних нотних збірок не було. Після розпаду СРСР, на жаль, ніхто не зібрав твори автора під однією палітуркою. Та й взагалі, таке відчуття, наче безглузда радянська заборона на «своє» триває і зараз. У 2017 році до шкільної

програми з української літератури літератури увели вивчення творчості В. Івасюка у 7 класі. Але «ейфорія» щастя розлітається, бо ж перед вчителем постає вибір - вивчати творчість або В. Івасюка, або А. Малишка. Попри це мусимо поширювати творчість автора, не забувати про те, яке значення в процесі розвитку української культури в 70-х, а особливо в 90-х вона спричинила. І лише тоді Івасюкова «пісня буде поміж нас».

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Івасюк Володимир : спогади т[Електронний ресурс] / Музей дисидентського руху. - Режим доступу : <http://archive.khpg.org.ua/en/index.php?id.> - Назва з екрану.
2. Івасюк Володимир [Електронний ресурс] / Сторінки пам'яті Володимира Івасюка. - Режим доступу : <http://ivasyuk.org.ua/>. - Назва з екрану.
3. Івасюк Володимир [Електронний ресурс] / Формат UA. - Режим доступу : <http://format.ua/index>.

Гончарук Артем

Двотисячники про Умань

Творчість поетів-двотисячників Умані є малодослідженою, тому метою є показ особливостей вплетення топосу рідного міста в їхню поетичну канву. Чіткі урбаністичні мотиви простежуються у поезії Віри Балдинюк «Умань». Поезія багата на пейзажі, побут, атри-

бути міської культури, а також насичена описами міста - і все це буквально просякнуте його духом: «Моя старенька, досить тобі поратись! Ковтаеш сльози прикрого дощу. Життя жилавим вулицям відпорото, І біль твій, як негода, ще не вщух.» Авторка за допомогою алегорії звертається до

свого міста як до живої істоти, порівнює із жінкою, яка одночасно квітне і бує гастрардає від нелегкої долі: «Ти квітнеш, провінційна і п'янка. Довірливо захоплена порадами, Чекаєш літа, ніби-то дзвінка. Немов рятуюєшся у своїм буйно цвітті, Ховаєшся від когось. Але ми. З тобою найрідніші в цілім

світі» Вероніка Коньковська у поезії «Микола Бажанові» поринає у спогади та порівнює м. Умань з чимось величним та віковичним: Це місто - спомин про Елладу, «Увіковічена принада Споектизованих мовчань.»

Авторка поринає в атмосферу чарівного па-

рку та надає особливо-го значення його творцеві: «Альтанки, статуї богів, Софіївські тендітні айстри» Засвідчують присутність майстра відбитки пальців, нот і слів».

Звеличує у своїй поезії місто Умань інша поетеса – Вікторія Губенко: «Блакить висока над моєю Уманню немовби вкотре вічність пригорта».

Лірична героїня вбачає духовну рівновагу в єдності із рідним краєм, у вірі у святість національних обсерваторів та усвідомленні на генетичному рівні почуття патріотизму. Мовний простір дійсності є головним інструментарієм Вікторії Губенко: з його допомогою автор пізнає художній світ, вдається до поетичних розмірковувань та спостережень, але сприймає все з власного філософського погляду, де кожний образ отримує своєрідне оказіональне трактування в лексичному аспекті: «До божевілля блукаю Осінньо-північною Гуманню. Що опівночі марно шукаю? Шпаринку між твердістю й сумнівом!..» Як і інші уманські поети, що оспівували красу Умані, не залишилася осторонь і Лариса Шпортко, яка у поезії «Каштан» спостерігає за красою природи міста, описує його у різні пори року:

«Росте каштан над Осташівським ставом. Коли ще гіллям над його могутнім станом. Земля навкруг закутана в асфальт. Будинків і бетону гвалт»

Епічність творчого обдарування полягає не лише у прагненні «охопити» яскравими і зримими образами природу, а й саме місто в цілому. Ліризм не виключається, лише трансформується: епічний образ вбирає в себе суб'єктивне переживання. Порівнюючи усі зазначені поезії, можна зробити висновки, що їх об'єднує любов до міста Умань, звернення як до живої істоти. Таким чином, у творчості поетичного покоління Умань постає перш за все як культурний топос. У зображенні міста втрачається топографічний сенс, натомість актуалізується міфічний, культурно-історичний, індивідуально-психологічний і карнавальний. Також помітні топоси: Софіївка, Осташівський став. Переважає емоційно-естетичне замилювання містом, його історією та пам'ятками архітектури. У зображенні міста поети передають колорит Умані та художньо моделюють «місто сучасне», якому притаманні передусім європейський світосприйняття та високий рівень міської культури.

Паславська Тетяна

них цінностей, їх трансформацію, перерозподіл поглядів та переконань звичайних українців: «Так, маленьке зачухане провінційне містечко: батьки в нім захрясли і не те що за кордон – до столиці не рвуться, як те поробили порядні люди. Так, до оскомини нуднюща школа й примітивний клас. Так, татові убогі заробітки частенько не давали змогу купити Юльці чергову обновку, як ровесникам у нормальних сім'ях. Так, мама п'ять років тому народила сердешній Юльці суцільну мороку – невсипущу сестричку Лариску. Ні, звісно, Юлька не для того цвіте, щоб узяти й перетворитися на няньку, але навіть оддалік, навіть через стіну Лариска вмудрялася допікати їй своїм ревом та збитками» Потрібно наголосити, що однією з причин такої поведінки є батьки дівчинки, представники іншого покоління, яких Марина Павленко зображує завжди заклопотаними, такими, що думають переважно про матеріальну складову кожної справи. Їх можна вважати «теперішнім» нашого суспільства.

Батьки зовсім застрягли в буденщині, між ними часто виникають сварки, що зводяться до грошей. Примітно, що такі сварки вже стали звичністю для дівчинки, сама ж вона зовсім не поважає своїх рідних, вважає їх «лузерами» особливо свого тата. Для Юлі батько поганий лише з тієї причини, що не приносить додому великих заробітків, не працює на престижній роботі, не може забезпечити усі підліткові примхи: «Це ж і її тата якось прозвуть! Лузером або лохом, – сердито подумала Юля. Але, слава Богу, не встигла тієї думки озвучити.» Представниками «старшого» покоління у творі виступають Юльчині

дідусь з бабусею, дід Мухамед та дід Залипа. Для них на першому місці завжди залишається духовне, вони виконують роль мудрих наставників, які завжди здатні дати якусь пораду, знаходять відповіді на всі питання. Представники цієї генерації добре знаються на народних звичаях та традиціях, їхня мова майже зразкова, забарвлена частим використанням прислів'їв та приказок. Поведінка Юлі зумовлена не тільки ставленням до життя її батьків, а й згубним впливом суспільства в цілому. Головна героїня разом зі своїм знайомим Бурханом – типові представники сучасного підростаючого покоління. І якщо Бурхан зображується достатньо зібраним та трудолюбивим, то Юля – егоїстична й пихата, для неї кожне прохання виявляється чимось надзвичайно складним. Варта уваги й мова підлітків у повісті. Вона надзвичайно насичена сленгом, запозиченими словами та вульгаризмами. Усі ці риси є набутими, саме так здатне впливати сучасне суспільство на дівчину-підлітку. Юля не обділена природними талантами, вона гарно малює, вміє добре сприймати інформацію, проте у неї зовсім немає бажання розвивати це. Зрівнявши різні генерації, що представлені у повісті «Моя класнюча дівчинка» можна дійти висновку, що на сьогоднішній день відбулась різка зміна традиційних родинних цінностей, які раніше базувались передусім на духовному комфорті членів сім'ї, взаємоповазі та природності, а тепер звелись переважно до матеріальної складової.

Кириленко Анастасія

Проблема конфлікту поколінь у повісті Марини Павленко «Моя класнюча дівчинка»

Навіть у творах фантастичного спрямування Марина Павленко часто підіймає поширені серед дітей та підлітків проблеми: стосунки з оточуючими, перше кохання, дружба, важливість вибору, відповідальність за власні вчинки, матеріальні статки та духовні цінності тощо. Письменниця починала з козкових та пригодни-

цьких повістей для дітей, а в 2016 році з-під її пера з'явився твір, який за всіма ознаками належить до реалістичної прози – повість «Моя класнюча дівчинка». Авторка на прикладі сім'ї головної героїні Юлі, звичайного підлітка, котрий проживає у провінційному містечку, яскраво демонструє читачеві стан сучасних родин-

Наталія Кучеренко

Читати душу помежи епох.
Вдивлятися, як у безодню в
натовп,
з надією зустрітись удвох,
хоча би поглядом на мить –
багато?
Читати душу і не знати мов.
Вона мовчить, коли говорять очі.
Напевно, це усе-таки любов,
котрої серце визнавати не хоче.
Читати душу у сто перший раз,
переписати наново сценарій.
І зупиняти неблаганий час,
у цьому морі ранених реалій.

Від тебе до нас – милі.
Від тебе до мене – біль.
Я душу тобі відкрила,
а ти мені – в рани сіль.
А зараз мало б боліти,
воно навіть не пече.
Навряд чи тепер помітиш,
у споминах про нас щем.
Від тебе у мене шрами,
і куписько впертих слів,
які я тобі казала,

Дар'я Данилко

Життя міняється щоденно,
Як хвилі моря на зорі.
І кожен день, немов би диво,
Що лишить спогоди німі.
І ми усі повинні знати,
Як час летить за небокрай.
І як потрібно шанувати
Ту мить, той спогад і той край.
Той край, де все це починалось,
Де ти зробив свій перший крок,
Де мати з сумом споглядала,
Як ти підеш у світ широк.
Де батько вчить тебе ремеслами,
Щоб у житті ти не пропав,

Де разом стружите ви весла,
Щоб на рибалці побувати.
Ти мить цінуй, щоб не пропала
І не майнула в забуття,
І щоб життя не пройшло дарма,
Щоб вкарбувалось на віка.

До нього

Вже місяць встав...
Я думаю вже припиню,
Про твої карі очі, мов глибині
І за тії очі, як я плачу,
Коли вони від мене далечинь.
Не можу я впоратись з коханням,
Яке палає у моїй душі.
І серце квітне і одразу в'яне,
Коли не можу бути на плечі.
На тім плечі, де спокій проживає.
Де розум стих, і не бринить
струна.

Де можу я обрати щастя,
За спиною відчуті два крила.
Кохання може все зробити,
Закінчить біль і припинить війну,
Але найбільше, що любов могла
б створити,
Ті карі очі, що немов зі сну!

Артем Гончарук

Кримський сон...

Вітер гуляє на кримськьм
просторі
Свіжістю... Легко й беззвучно
кружля.
Чи в горизонт десь штовхається
море?
Чи то водою хлюпоче зоря?
Пам'ять луною звучить
перевалом.
Погляд зведу на безкраї моря.
Там, унизу, десь гуляє причалом
Ніжна і люба кохана моя.
Мужність із ніжністю разом
навіки

В сутінках ночі засяють вогні...
Світло засліплює... Мружу
повіки...
О, милий Криму, знов снишся
мені.

Осіння мелодія

Спадає літо на поховклі крони.
Стікає воском денна теплота.
Стирає осінь ніжності кордони.
Спада на місто «вічна» мерзлота.
Спадає осінь на зчорнілі крони.
Останній лист вишневий обпада.
До цього, листя, наче махаючи,
Кружляли в танці: літо нагадав.
Спадає осінь на зчорнілі крони.

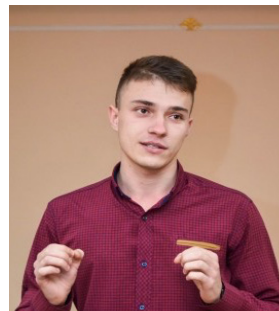
Спада на місто зимня мерзлота.
Такі складні пір року змін
канони.
Така вона – осіння простота.

Віка Капуловська

Усе, що складається з меж
У серці утворює рану.
Згадаю за кавою рано
Або уночі тебе теж.
Усе, що складається з меж,
Нічні запоруки і фрази.
Два кольори, що вже не разом,
Два різні вогні між пожеж.
Усе, що складається з меж:
Межа - ти, і я, схоже, теж.

Життя - це шахи?
Зіграємо партію.
Ти білими, чорними?
Чи може ніякими?
Сівши спереду, вдягнеш мантію.
Думки мурахами.
Ну ок, я білими, а ти
тінями.
Ти можеш ходити
Всіма пішаками,
Всіма обіймами,
Всіма ферзями,
Всіма пекучими
і гострими рядками,
Всіма словами
Чи може прозою,
а я чи сонцем,
чи, може, грозами.
Тобі все одно
хто заду на лінії,
Хто знаходиться в рамках.
Доле, знаю, як би я не хотіла
І як би не йшла, -
Ти все одно лишаєшся
Спереду з тінями
але завжди в дамках.
Життя - це шахи?
Партія програє...
Зіграєм ще раз?

Сергій Мовчан

повільно повторюючи ніч
покірна
кожного разу торкаючись її
коліна

меншає відстань міцним стає
дотик
кохати цю жінку-жінку навпроти
яка прописана в генах і раптом
якщо тобі вдасться її обійняти
обіймай її ніби вперше
обіймай її ніби востаннє
хтось за тебе це завершив
а ти розпочинай зрання
згортати долі сувоєм
для кохання потрібно
як мінімум двоє

саме цього я боюся найбільш.
...прочитай мене, немов вірш.
...голосом, сказаним і тихим.
прочитай мене, а потім викинь.

в серпень, холодний і м'який.
...я завжди до губ твоїх палкий.
серед цих вітрів, дощів і злив.
...хтось тебе навмисно вчив.

в метро, поміж ліній і сигналів.
у ліжку, доки хтось ще бачить сні.
...між нами - декілька кварталів.
...декілька кварталів - добіжки!

встигни на мене, немов на життя.
тепер я відчуваю твоє серцебиття.
тепер вже і я знаю, як воно
давить.
...вчи мене, кохано, вчи напам'ять.

Настя Самусенко

Осінній день,
Кружляє листя,
Так сумно, що вже сил нема...
Мені б до тебе,
На хвилинку,
Зігрій, бо вже ось-ось зима!
Думок багато,
До незмоги,
На волю рветься душа моя.
І лиш надії,
Що ти також
Сумуєш, як сумую я...

Забута бідами всіма.
В мої світи стежками
Весна прийшла, але зима
Залишилась між нами.

В час, коли навіть чай не зігріє
тремтяче тіло,
Ти мене обіймай, я в обіймах
твоїх горіла.
А душа крижана, що ховалась від
страху, болю,
Розквіта (хоч весна ще не скоро)
поруч з тобою.

Доторкнись до прекрасного і
відчуєш себе людиною,
Доторкнись до прекрасного:
квітів, блакиті неба...
Доторкнись до прекрасного, став-
ши його частиною.
Можна я доторкнусь... до тебе?